

ἡ ἄμπελος, ὁ σίτος, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα φύονται καὶ ἀν-
ξάνουσιν εἰς τὴν γῆν. Εἰς τὴν γῆν ζῶσιν ὁ λέων, ὁ ἐλέ-
φας, ὁ ἵππος, τὸ πρόβατον, ἡ ἀγελάς, ὁ ἀετός, ἡ ἀηδὼν
καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ζῶα. Εἰς τὴν γῆν ζῶσιν ἐπίσης καὶ οἱ
ἄνθρωποι. Ἡ γῆ εἶναι ἐστολισμένη μετὰ χλόην καὶ με-
τὰ ἄνθη. Τὴν γῆν καὶ ὅλα ὅσα εἶνε εἰς τὴν γῆν τὰ ἔκα-
μεν ὁ Θεός.

2. Οἰκονόμου.

Ἄλώπηξ καὶ πάπια (σελ. 7)

(ἡτοι διδασκαλία . . . νεοελληνικῆς ἠθικῆς).

Μία περιστέρα εἶχε κτίσει τὴν φωλεάν της ἐπάνω
εἰς κερμὸν ὑψηλοῦ δένδρου καὶ ἐκλώσσα ἐκεῖ τὰ αὐγά
της. Ἄφ' οὗ δὲ τὰ ἐκλώσθησεν, ἐξῆλθον ἀπὸ τὰ αὐγά
δύο μικρὰ περιστεράκια, τὰ ὅποια ἡ μητέρα ἠγάπα
πολὺ καὶ ἐπεριποιεῖτο διὰ νὰ ἴδῃ μίαν ὥραν πρωτή-
τερα μεγάλα. Ὡς δὲ εἶχον γίνεαι ἀρκετὰ μεγάλα, ἦλθεν
μία ἡμέραν μία πονηρὰ ἀλώπηξ κάτω εἰς τὸ δένδρον
καὶ εἶπεν εἰς τὴν μητέρα μετ' ὀργήν :

Ἡ ῥίψέ μου εὐθὺς τὰ περιστεράκια κάτω ἢ ἀνα-
βαίνω εὐθὺς ἐπάνω καὶ τρώγω καὶ σὲ καὶ τὰ περιστε-
ράκια σου.

Ἡ περιστέρα ἐφοβήθη καὶ ἔρριψε κάτω μετὰ δάκρυα
εἰς τὰ μάτια τὰ καλὰ της παιδάκια καὶ τὰ ἔφαγεν ἡ
ἀλώπηξ. (πρῶτον ἠθικὸν πόρισμα).

(Αὐτὸ ἐξακολουθεῖ, ὅποτε ἐμφανίζεται μιὰ πάπια, ἡ
ὅποια διδάσκει τὴν περιστέραν, ὅτι ἡ ἀλώπηξ δὲν δύ-
ναται νὰ ἀναβῆ εἰς τὸ δένδρον. Ἡ περιστέρα τότε ἀπο-
κρούει τὰς ἀπειλὰς τῆς ἀλώπεκος, συνάμα ὅμως μαρ-
τυρεῖ εἰς αὐτὴν ὅτι ἐδιδάχθη ὑπὸ τῆς πάπιας. Ἡ
ἀλώπηξ μεταδίδει τὴν πάπιαν καὶ τὴν παραπείθει νὰ
στρέψῃ τὴν κεφαλὴν της ὑπὸ τὰ πτερά της, ὅπως
πράττει «ἂν φυσοῦν ἄνεμοι καὶ ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐ-
κεῖ» καὶ τὴν κατατρώγει). Δεύτερον καὶ κύριον ἠθι-
κὸν (;!) πόρισμα : — «Ὅστις τὴν σοφίαν του μετα-
χειρίζεται διὰ τοὺς ἄλλους καὶ ὄχι διὰ τὸν ἑαυτὸν του,

ἰδοὺ τί παθαίνει». καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἡ ἀλώπηξ κατέφαγε τὴν πάπιαν.

(Σημ. Τοιοῦτον κίνδυνον οὐδέποτε διέτρεξεν ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀναγνώσματος τούτου, μεταχειρισθεὶς τὴν σοφίαν του πάντοτε διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ οὐδέποτε διὰ τοὺς ἄλλους καὶ ἤκιστα πάντων διὰ τοὺς ἑλληνόπαιδας).

3. Δουκάκη — Καλότυχου.

Ὁ ἀπειθὴς μαθητὴς (σελ. 11).

(ἦτοι τί κάνουν ὅσοι μαθηταὶ καταδικάζονται νὰ ἀναγινώσκουν ἀναγνωστικὰ εἰς καθαρεύουσαν).

Ὁ Πέτρος εἶναι ἀπειθὴς μαθητὴς. Ὅμιλεῖ, γελά, κινεῖται διαρκῶς εἰς τὸ μάθημα. Στρέφει τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ μάθημα δεξιὰ, ἀριστερὰ καὶ πρὸς τὸ ὀπίσω. Παρατηρεῖ τὰς μύιας ποῦ πετῶσι. Προσέχει εἰς τὸν θόρυβον τῶν ὁδῶν. Δὲν ἀκοῦει ποτὲ τὰς συμβουλὰς τοῦ διδασκάλου του οὔτε τῆς μάμμης του. Ταράττει τὴν τάξιν δέκα φορές τὴν ἡμέραν. Καθόλου δὲν προοδεύει. Λυπεῖ τοὺς γονεῖς του.

Πτηνὰ (σελ. 23).

(ἦτοι . . . περὶ ἀέρων καὶ ὑδάτων).

Ἡ κατοικίδιος ὄρνις, ἡ ταξιδεύουσα χελιδὼν, ὁ φαιδρὸς σπίνος, ὁ κλέπτης στρουθός, ὁ πρωῖνός κορυδαλός, ὁ ὑποπτος κόραξ, ἡ φρύαρος κίσσα, ὁ χαρίεις κύκνος, ὁ βαρὺς χήν, ὁ ὑπερήφανος ταῶς εἶναι πτηνά.

Ἡ ὄρνις (σελ. 23).

(ἦτοι . . . τὸ ὄρνιο).

Ἡ ὄρνις εἶναι κατοικίδιον πτηνόν. Τὸ σῶμά της καλύπτεται ὑπὸ πτερῶν λευκῶν, φαιῶν, με-

λάνων ἢ πολυχρόων. Εἰς τὴν κεφαλὴν φέρει ράμφος ἰσχυρὸν καὶ κεκοσμημένον διὰ ἐρυθροῦ λόφου (λειρίου). Εἰς ἕκαστον πόδα ἔχει τέσσαρας δακτύλους. Τρέφεται ἀπὸ σπόρους, τρυφερὸν χόρτον καὶ ἔντομα. Γεννᾷ ἐξαιρέτα ῥά. Ὁ ἀλέκτωρ εἶναι ὁ ἀρσενικὸς ὄρνις. Κάμνομεν νὰ κλωσσᾷ ἢ ὄρνις διὰ νὰ ἐκκολάψῃ νεοσσὸς (κλωσσοπούλια).

4. Βρατσάνου.

Πρὸ τῆς προσευχῆς (σελ. 64).

(ἦτοι ἀσεβεῖς γίνονται περὶ θεοῦ).

Παιδιά, προσοχή!

Θ' ἀρχίσῃ ἡ προσευχή·

τὰς χεῖρας ἅς σταυρώσωμεν

μ' εὐλάβειαν βαθεῖαν

κ' εἰς τὸν Θεὸν ἅς δώσωμεν

τὴν πρέπουσαν λατρείαν.

Παιδιά, προσοχή!

Τὴν προσευχὴν καλοῦ παιδὸς

καὶ ὄχι τοῦ ἀτάκτου

ἀκούει ὁ καλὸς Θεὸς

καὶ δίδει τὰ γαθά του.

Τὸ ἀναγνωσματάριον (σελ. 5).

(ἦτοι ἄσπρο χαρτί, μαῦρα γράμματα . . . μὴ πληρῶνοντα φόρον μοιρίας).

Τὸ ἀναγνωσματάριον εἶναι βιβλίον. Τὸ βιβλίον ἔχει ἓν κάλυμμα καὶ πολλὰ φύλλα. Τὸ κάλυμμα ἔχει δύο γονδρά ἐξώφυλλα, τὸ ἓν εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου. Τὰ ἐξώφυλλα εἶναι χρωματιστά. Ἐντὸς τῶν δύο ἐξωφύλλων εἶναι πολλὰ φύλλα χάρτου. Ἐκαστον φύλλον περιέχει δύο σελίδας. Ἐπάνω εἰς τὰ

φύλλα είναι τυπωμένα τὰ στοιχεῖα. Τὰ φύλλα τοῦ χάρτου είναι λευκά, τὰ δὲ τυπωμένα στοιχεῖα είναι μαῦρα. Τὰ στοιχεῖα είναι φωνήεντα καὶ σύμφωνα. Μερικὰ ἀναγνωσματάρια ἔχουσι καὶ καλλιγραφικὰ ὑποδείγματα. Τὰ ἀναγνωσματάρια ἔχουσι καὶ εἰκόνας. Αἱ εἰκόνες είναι ὡραῖαι. Αἱ εἰκόνες ἀρέσκουσι πολὺ εἰς ἡμᾶς τοὺς μαθητάς.

Ἡ ῥίς (σελ. 5).

(ἦτοι σεμνοπροεπεῖς ἀναγούλες).

Ἡ μῦτη λέγεται καὶ ῥίς. Ἀρχεται ἀπὸ τοῦ μεσοφρύου καὶ φθάνει ἕως τὸ ἄνω χεῖλος. Ἡ ῥίς ἔχει τρία μέρη, τὸ ἄνω, τὸ κάτω καὶ τὸ μέσον. Τὸ κάτω μέρος τῆς ῥινὸς λέγεται ἀκρορρίνιον. Τὸ μέσον λέγεται ἢ ῥάχισ τῆς ῥινός. Τὰ κάτω μέρη τῆς ῥινὸς λέγονται ῥώθωνες. Διὰ τῆς ῥινὸς ἀναπνέομεν καὶ ὀσφραϊνόμεθα. Ἀπὸ τὴν ῥίνα ἐξέρχεται ἀκάθαρὸς ὕλη.

5. Κράτους 1914.

Αἱ νῆσοι καὶ αἱ χῆνες (σελ. 59 καὶ 60).

(ἦτοι παπάσματα καὶ κλαγγάσματα . . . καὶ ἄλλα ἕσματα).

Κατόπιν τὰ δύο παιδιά ἐπεσκέπτοντο τὰς νήσους καὶ τὰς χῆνας των.

Τὰς νήσους εὑρισκαν πάντοτε νὰ λούωνται καὶ νὰ κολυμβοῦν εἰς τὰ νερὰ μιᾶς γούρνας πλησίον τοῦ φρέατος. Δὲν ἤθελαν νὰ φύγουν διόλου ἐπ' ἐκεῖ.

Τὰ παιδιά ἐξεδίωκαν τότε αὐτὰς ἐπίτηδες ἀπ' ἐκεῖ καὶ τὰς ἐκυνηγοῦσαν. Ἦθελαν νὰ διασκεδάσουν μὲ τὸ βάδισμα καὶ μὲ τὰς φωνὰς των.

Αἱ νῆσοι τότε ἐπάπαζαν δυνατὰ καὶ ἤθελαν νὰ τρέξουν· δὲν ἤμποροῦσαν ὁμῶς. Ἐκλίναν τὸ σῶμά των δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ ὕστερον ἀπὸ ὀλίγα βήματα ἐπιπταν πρὸς τὰ κάτω.

Ἐκ τῶν νήσων μετέβαιναν εἰς τὰς γῆνας καὶ παρατηροῦσαν, πῶς ἐζοῦσαν καὶ πῶς ἔβοσκον ὅλοι μαζί με πολλὴν ἀγάπην.

Κάποτε καμμία ἀπὸ αὐτὰς ἀπεμακρόνετο ἀπὸ τὰς ἀδελφάς της. τότε ἀναζητοῦσεν αὐτὰς με δυνάτῃ κλαγγάσματα.

Αἱ ἄλλαι τότε ἀμέσως ἀπεκρίνοντο με μίαν φωνήν. Τὴν προσκαλοῦσαν νὰ ἔλθῃ ταχέως πρὸς αὐτὰς. Κάποτε ὁ Ἀνδρέας καὶ ἡ Μαρία ἐδοκίμαζαν νὰ πειράξουν καμμίαν ἀπ' αὐτὰς. Ἀμέσως τότε ὅλοι αἱ ἄλλαι ἐπετίθεντο κατὰ τῶν παιδίων καὶ ὑπερήσπιζαν τὴν ἀδελφὴν των.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ

1. I. Συκώκη.

Τί ἔκανε ἡ Νίνα, ὅταν ὁ Νίκος ἦταν ἄρρωστος (σελ. 20).

(ἦτοι πῶς καταγοῦν οἱ μαλλιαροὶ τὴν οἰκογένειαν*)

Ἡ Νίνα, ὅσες ἡμέρες ἔμεινε ἄρρωστος ὁ Νίκος, δὲν ἄνοιγε στόμα. Εἶχε τὴ λύπη ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπό της. Δὲ βγῆκε καθόλου ἀπὸ τὸ σπῖτι. Καθόταν ἀμίλητη κοντὰ στὴ μητέρα καὶ τὴν κοίταζε κατάματα.

Ἡ μητέρα τὴν ἔβλεπε τόσο λυπημένη καὶ τῆς ἔλεγε :

«Ἡσύχασε, Νίνα μου, καλό μου κοριτσάκι, μὴν πικραίνεσαι· ὁ Θεὸς θὰ κάμῃ γρήγορο καλὰ τὸ Νίκο μας».

Ἡ Νίνα ἔπαιρνε λίγο θάρρος· καὶ ὅταν ἔφευγε ἀπὸ τὴ μητέρα της κοντὰ, πήγαινε μπροστὰ στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας καὶ ἔκανε κρυφὰ τὴν προσευχὴ της.

«Ἄχ, καλή μου Παναγίτσα, κάμε τὸ Νίκο μας καλὰ».

Πῶς εὐχαρίστησε τὸ Θεὸ ἡ οἰκογένεια

Καλαμᾶ (σελ. 21, 22).

(ἦτοι πῶς διδίσκουν οἱ μαλλιαροὶ τὴν ἀθεΐαν)

Ἐνα βράδυ στὸ τραπέζι εἶπε ὁ πατέρας :

« Αὔριο εἶναι Κυριακὴ. Εἶναι ἡ πρώτη Κυριακὴ ποῦ ἔρχεται ἕστερα ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ ἔγινε καλὰ ὁ Νίκος μας.

Θὰ πᾶμε λοιπὸν ὅλοι μαζί στὴν ἐκκλησίαι νὰ εὐχαριστήσωμε τὸ Θεὸ γιὰ τὴν ἀγάπη ποῦ μᾶς ἔδειξε».

Ἡ Νίνα καὶ ὁ Νίκος χάρηκαν πολὺ, σὰν ἄκουσαν αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ πατέρα.

Τὸ πρωῖ πρωτοὶ ξύπνησαν ἡ Νίνα καὶ ὁ Νίκος. Μέσα στὴν ἀνάστασις καρδιὰ ἐνιωσαν τὰ δύο παιδιὰ μιὰ χαρὰ παράξενη.

Σὲ λίγο ἦταν καὶ οἱ ἄλλοι στὸ πόδι.

Φόρεσε ὁ καθένας τὰ γιορτινά του, καὶ ξεκίνησαν ὅλοι μαζί.

* *

«Ντάν ντάν ντάν ! Ντίν ντίν ντίν !» χτυποῦν οἱ καμπάνες καὶ προσκαλοῦν ὅλους τοὺς χωριανοὺς στὴν ἐκκλησίαι.

Νά, φτάνει τώρα καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ κυρ Καλαμᾶ. Πρώτη ἡ κυρούλα κρατῶντας τὸ Νίκο ἀπὸ τὸ χέρι, προχωρεῖ μ' εὐλάβεια, στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας καὶ τοῦ καλοῦ Χριστοῦ μας !

Ὅλοι μυστικά, μὲ θερμὰ λόγια εὐχαρίστησαν τὸ Θεό, ποῦ ἔγινε καλὰ ὁ Νίκος.

Τί ἔπαθεν ἡ Μαρία ἀπὸ τὴν λαιμαργία της (σελ. 43).

(ἦτοι πῶς πείθουν οἱ μαλλιαροὶ τὰ παιδιά νὰ μὴ εἶναι λαίμαργα).

Τὴν ἄλλη μέρα ξύπνησαν ὅλοι πρωῖ πρωῖ, χαρούμενοι καὶ ζωηροί, κι ἔπιασαν καθένας τὴ δουλειά του.

Μὰ ἡ Μαρία (ἡ ὑπηρέτσιά των) δὲν εἶχε φανῆ ἀκόμη.

Ποῦ νὰ εἶναι ;

Ἡ Νίνα ἀνοίγει τὴν πόρτα τῆς τραπεζαρίας, καὶ βλέπει τὴ Μαρία ξαπλωμένη ἀπάνω στὸν καναπέ.

Βογγοῦσε στριφογύριζε θὰ πονοῦσε πολὺ βέβαια.

Ἡ Νίνα ἔτρεξε καὶ τὸ εἶπε στὴ μητέρα.

Ἡ κυρὰ Ἐλένη τρέχει ἀμέσως στὴν τραπεζαρία, καὶ βλέπει τὴ Μαρία σὲ ἔλσεινὴ κατάσταση.

«Τί ἔπαθες, Μαρία ;» ρωτᾷ ἡ κυρὰ τῆς.

Ἡ Μαρία, θέλοντας καὶ μὴ, εἶπε τὴν ἀλήθεια.

Νὰ τί εἶχε πάθει.

Τὴν ὥρα ποὺ χτὲς εἶχαν ὅλοι ξαπλωθῆ στὸν ἴσκιό τοῦ πλατάνου καὶ κοιμόνταν, ἡ Μαρία σηκώθηκε σιγὰ σιγὰ, χωρὶς νὰ τὴν πάρῃ κανεὶς εἶδηση.

Πῆγε σὲ μιὰ μηλιά κι' ἔφαγε πολλὰ μῆλα.

Τὸ ἴδιο ἔκαμε ὕστερα καὶ σὲ μιὰ συκιά.

Ἐφαγε καὶ παράφαγε ἀλήθεια.

Τὸ βράδυ, ὅταν ἔπεσε νὰ κοιμηθῆ, τὴν ἔπιασε πόνος δυνατός, Ντραπήκε ὅμως νὰ φωνάξῃ τὴν κυρὰ τῆς.

Ἡ κυρὰ Ἐλένη ἔστειλε γιὰ τὸ γιατρό.

Σὲ λίγο ἦρθε ὁ γιατρός, εἶπε νὰ δώσουν τῆς Μαρίας τὸ γιατρικὸ ποὺ ἔπρεπε καὶ ἡ κυρὰ Ἐλένη εἶδε κι' ἔπαθε ὥσπου νὰ τὴν κάμῃ καλά.

Ὅταν πέρασε ὁ πόνος τῆς Μαρίας, ἡ Νίνα μὲ τὸ Νίκο τὴν πείραζαν.

«Μαρία, γιὰ πὲς ἀλεύρι !» τῆς ἔλεγαν.

— «Ἡ μηλιά σὲ γυρεύει !» τῆς πρόφταινε ἡ Νίνα.

— «Ἡ συκιά σὲ γυρεύει !» τῆς φώναζε ὁ Νίκος, γελῶντας πολὺ δυνατά.

Στὴ Μαρία τὸ πάθημα αὐτὸ ἔγινε μάθημα. Μὰ καὶ ἡ Νίνα μὲ τὸ Νίκο κατάλαβαν τώρα πῶς ἡ μητέρα ἔχει δίκιο, ποὺ δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ τρῶνε πολὺ!

**Πῶς γινόταν ὁ τρύγος στὸ ἀμπέλι τοῦ
κὺρ Καλαμᾶ (σελ. 54 καὶ 55).**

(ἴσως πῶς οἱ μιλλιανοὶ περιγράφουν κοινὰ καὶ εὐτελεῖ πράγματα).

Νὰ τώρα τὰ παιδιά, ἕνα ἕνα μπαίνουν στ' ἀμπέλι.
Τί χαρά! Μέσα ἐκεῖ γινόταν πανηγύρι ἀληθινό.

Γυναῖκες καὶ ἄντρες, μὲ φωνές καὶ τραγούδια,
ἔτρεχαν δῶθε κεῖθε μαῦρα καὶ ἄσπρα σταφύλια
γινωμένα. Σταφύλια σαββατιανά, μοσκάτα, ροδίτες
καὶ ἄλλα πολλά.

Ἐκεῖνοι ποῦ τρυγοῦσαν, ἄλλοι μὲ κοφτερὰ μαχαι-
ράκια ἔκοβαν τὰ σταφύλια ἀπὸ τὰ κλήματα καὶ τὰ
ἔβαζαν μέσα στὰ κοφίνια καὶ στὰ κάνιστρα, καὶ ἄλ-
λοι ἔπαιρναν τὰ καλάθια καὶ κουβαλοῦσαν σταφύλια
στὰ πατητήρια.

Τὰ παιδιά σκορπίστηκαν μέσα στὸ ἀμπέλι καὶ ἔβλε-
παν μὲ χαρὰ πῶς γινόταν ὁ τρύγος.

Ὑστερα ὁ δάσκαλος πῆγε τὰ παιδιά στὴν ἄκρη
τοῦ ἀμπελιοῦ, κάτω ἀπὸ τὶς μεγάλες λεῦκες, ποῦ ἦταν
ἀράδα ἀράδα φυτεμένες στὴν ἀκροποταμιᾷ. Τὸ πο-
τάμι περνοῦσε δίπλα στὸ ἀμπέλι.

* *

Ἐκεῖ στὸν ἴσκιό ξεκουράστηκαν καὶ ἔφαγαν νό-
στιμα καὶ γλυκὰ σταφύλια, ποῦ τοὺς φίλεψε ὁ κὺρ
Καλαμᾶς· καὶ ὅλοι μαζί τραγούδησαν τὸν τρύγο :

Καίῳς μᾶς ἦρθες Τρυγητῆ
μὲ τὰ ποτλιά σου δῶρα,
νά, ἔφτασε ἡ ὥρα,
μᾶς κράζει μὲ χαρά.

Λυγίζουνε τὰ κλήματα
γλωρὰ καὶ φουντωμένα,
σταφύλια φορτωμένα
καὶ φύλλα δροσερά.

Ἐλάτε ξεκρεμάσετε,
ἀγαπητὰ παιδάκια,
κεῖνα τὰ καλάθια
ποῦ κρέμονται ἐκεῖ.

Νὰ πᾶμε νὰ τρυγήσωμε
μὲς στοῦ παπποῦ τ' ἀμπέλι
γλυκὸ γλυκὸ σὰ μέλι
σταφύλι ραζακί.

Πῶς γίνεται ἡ βροχὴ ἀπὸ τὰ σύννεφα.

Ἦτοι πῶς οἱ μαθηταὶ δὲν κάνουν ὑψηλὴν ἀστρονομικὴν καὶ μετεωρολογικὴν διδασκαλίαν τοῖς μαθητάς).

Μιὰ μέρα ὅλα τὰ παιδιά τοῦ σχολείου ἦταν ἔξω
ζγαλμένα στὸ διάλειμμα, χαρούμενα ἔπαιζον μέσα
στὸν κήπο τοῦ σχολείου.

Ὁ οὐρανὸς ἦταν ὅλος σκεπασμένος μὲ μαῦρα
σύννεφα καὶ ὁ ἥλιος ἀπὸ τὸ πρωῖ δὲν εἶχε φανῆ
διόλου.

Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ ψιχάλιζῃ, καὶ τὰ παιδιά δέχτη-
καν τὶς ψιχάλες μὲ χαρά.

Ἔτρεξαν ἐδῶ καὶ κεῖ μὲ γέλια καὶ φωνές, καὶ
ἀπλώναν τὰ χέρια τους νὰ τὰ βρέχουν οἱ ψιχάλες.

* *

Σὲ λίγο οἱ ψιχάλες ἔγιναν πολλές καὶ ἄρχισε νὰ
πέφτῃ δυνατὴ βροχὴ.

Τὰ παιδιά τότε ὅλα ἔτρεξαν νὰ φυλαχτοῦν κάτω
ἀπὸ τὸ ὑπόστεγο τοῦ σχολείου.

Βορρ· ἡ βροχὴ ἔπεφτε στρωτὴ στρωτὴ, καὶ δρό-
σιζε τὸν κήπο καὶ ὅλα γύρω τὰ χωράφια καὶ τὰ
βουνά.

Τὰ πουλιὰ τρομαγμένα πήγαιναν νὰ κρυφτοῦν
μέσα στὰ κλαριά.

Τὰ ποταμάκια ἔτρεχαν καὶ τὰ χαλίκια κατρακυ-
λοῦσαν.

* *

Τὰ παιδιὰ μὲ τὸ δάσκαλο κοίταζαν τὴ βροχὴ καὶ
τραγουδοῦσαν :

Τὸ βουρκωμένο σύννεφο
τὸν οὐρανὸ μαυρίζει,
ψιλὴ ψιλὴ ἀρχίνισε
βροχὴ νὰ ψιχαλίζη.
Καὶ τὸ ξερὸ δροσοβολᾶ
τῆς ἐρημιᾶς ποτάμι.
« Ἀκοῦς τί κρότο τὸ νερὸ
μὲς στὰ χαλίκια κάμει ;
Στὶς λυγαριὲς ἀνάμεσα
ἦταν πουλιὰ κρυμμένα·
τὸν κρότο μόλις ἄκουσαν
ἔφυγαν τρομαγμένα.

2. Ε. Παπαμιχαήλ.

**Πῶς ἔκαμαν τὴν προσευχή τους ἡ Δαφνοῦλα
καὶ ὁ Γιώργος.**

(ἦτοι πῶς οἱ μαλλιαροὶ ἀσεβοῦν διδάσκοντες προσευχὰς
κατανοουμένας ὑπὸ τῶν μυθητῶν).

Τὸ βράδυ, πρὶν κοιμηθοῦν, ἡ Δαφνοῦλα καὶ ὁ
Γιώργος εἶπαν τὴν προσευχή τους :

« Θεέ μου φύλαξέ μας αὐτὴ τὴ νύχτα ἀπὸ κάθε
κακό. Φύλαξε τὸν πατέρα μας, τὴ μητέρα μας, τὸν
παπού μας, τὴν κυρούλα μας. Στείλε γλυκὸν ὕπνο
στὸν ἀδερφοῦλή μας τὸν Ἀντρέα, ποὺ εἶναι στὸν
πόλεμο. Φύλαξε τὴν δασκάλισσά μας, τὰ παιδιὰ τοῦ
σχολείου μας, τὸν Ἀλέκο τὴν ψυχοκόρη μας τὴν Γα-
ρυφαλιά, καὶ ὅλους τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους. Ἀμήν ».

Πῶς παίζουν ἡ Δαφνούλα καὶ ὁ Γιῶργος.

(ἦτοι πῶς στραβομουδιάζει ἡ σεβαστή, σεμνοπροεπιῆς καὶ αἰθεροβάμων Ἐπιτροπεία τοῦ Ὑπουργείου διὰ τὰς ταπεινὰς ἀσχολίας τῶν ἑλληνοπαίδων).

Τὰ βράδνα τοῦ χειμῶνα ἡ Δαφνούλα καὶ ὁ Γιῶργος κάθονται κάποτε κοντὰ στὸν παπποῦ καὶ παίζουν.

Ὁ παπποῦς τοὺς ἔχει δώσει ἀπὸ ἓνα κομμάτι κερί.

Μὲ τὰ χεράκια τοὺς τὸ μαλάζουν καὶ τὸ πλάθουν.

Ὁ Γιῶργος φτιάνει ἓνα καραβάκι καὶ τοῦ βάζει κατάρτι καὶ ἄγκυρα δεμένη μὲ ἀλυσίδα. Ἔπειτα φτιάνει στρογγυλά πορτοκάλια λεμόνια, μῆλα, ἀχλάδια, κυδώνια καὶ τὸ φορτώνει.

Ἔστερα κάνει πὼς ταξιδεύει τάχα τὸ καράβι καὶ τοῦ τραγουδοῖ :

Καράβι καραβάκι,
ποῦ πᾶς γιαλὸ γιαλό.
μὲ γαλανὴ σημαία
καὶ μὲ χρυσὸ σταυρό :

— «Πάω νὰ φέρω», λέει τάχα τὸ καράβι, «σιτάρι, ρύζι, καφέ, σίδερα».

*
*

Ἡ Δαφνούλα φτιάνει ἀπὸ κερί κοῦκλες. Τὶς βάζει γύρω, καὶ πότε κάνει πὼς ἔχει τάχα τὰ βαφτίσια τῆς μεγάλης τῆς κούκλας, τῆς Τριανταφυλλιάς, καὶ πότε κάνει τραπέζι, γιατί ἔβγαλε τὸ πρῶτο δοντάκι.

Ἄλλοτε πάλι μαλώνει τὶς κοῦκλες τῆς.

«Ἐσὺ κακιά, μοῦ λερώθηκες σ' ἀρέσει νὰ κυλιέσαι στὴ σκόνη καὶ νὰ παίζῃς μὲ τὶς λάσπες. Ἄ, δὲ μ' ἀρέσουν ἐμένα τέτοια ἀκάθαρτα παιδιά».

«Ἐσύ. Τριανταφυλλιά, ἔφαγες κρυφὰ τὸ γλυκό. Καὶ μόνο αὐτό ; Ἐφαγες πολὺ, καὶ αὔριο θάχης πυρετό. Θὰ φωνάξω τὸ γιατρὸ καὶ νὰ δῆς πικρὰ για-

τρικὰ πού θὰ πιῆς ; Καὶ θὰ μείνης μέρες καὶ μέρες
στὸ κρεβάτι !

— «Νὰ σοῦ πῶ, μαμά, νὰ μὲ συμπαθᾶς !

Μὴν τὸ ἔφαγες ἐσύ, καὶ λές πὼς τὸ ἔφαγα ἐγώ ;»
λέει τάχα ἡ Τριανταφυλλιά.

— «Γιὰ νὰ σοῦ πῶ, φίλῳρη, ἔτσι μιλοῦν τὰ παι-
διὰ στὴ στὴ μαμά ;» λέει ἡ Δαφνοῦλα.

Ἔστερα παρακαλεῖ τὸ Γιώργο νὰ πάρῃ τῆς κοῦ-
κλῆς καὶ νὰ τὴς πάῃ ταξίδι μὲ τὸ καράβι του.

«Πρόθυμος, κυρά μου λέει ὁ Γιώργος. «Γιὰ
ναῦλο θὰ μοῦ δώσης ἓνα κάστανο».

— «Νὰ σοῦ τὸ δώσω» λέει ἡ Δαφνοῦλα «μὰ νὰ
τὸ ξέρης, ὁ καπετάνιος δὲν κάνει νὰ εἶναι λιχούδης».

Πῶς ἀπόχτησε ἡ Δαφνοῦλα μιὰ χῆνα.

(ἦτοι πὼς οἱ μαλλιαροὶ διδάσκουν τὸ μῖσος πρὸς τὰ ζῷα).

Μιὰ μέρα ἡ δασκάλισσα εἶπε στὰ παιδάκια : «Δὲ
μοῦ λέτε γιὰ τὰ ζῷα πού ἔχετε σπίτι σας ;»

Ἡ Δαφνοῦλα ἄρχισε καὶ εἶπε :

«Πρὶν ἔρθω στὸ σχολεῖο, εἴχαμε τὰ δύο μας βό-
δια, τὸ Μελίσση καὶ τὸ Λαμπίρη· τὸ γαϊδουράκι μας
τὸ Μουντζούρη· τὸ ἄλογάκι μας τὸν Ντορή· τὴ γι-
δοῦλα μας τὴ Χιόνα· κότες, πάπιες, περιστέρια· τὴ
γάτα μας τὴν Ψιψίνα καὶ τὸ σκυλάκι μας τὸ Φουν-
τοῦχο. Χῆνες δὲν εἴχαμε.

Πόσο ζήλευα τὶς χῆνες τοῦ γείτονά μας τοῦ μυ-
λωνᾶ, τοῦ Μπαρμπαπέτρου ! Πήγαινα κάθε μέρα
στὴ στέρνα, καὶ τὶς κινάρωνα πού κολυμποῦσαν.
Ἔβλεπα τὴν πιὸ μεγάλη καὶ τὴν πιὸ ὄμορφη, πού
κολυμποῦσε πάντα πρώτη, κι ἔλεγα :

«Ἄχ, νὰ σὲ εἶχα, πόσο θὰ σέ ἀγαποῦσα !»

Μιά νύχτα είδα στὸν ὕπνο μου, πὼς ὁ Μπαρμπαπέτρος μὲ κατάλαβε τί ἠθελα νὰ ἔχω, καὶ μοῦ τὴ χάρισε.

Ὦ, τί χαρὰ ποῦ πῆρα ! Τὴν ἄρπαξα στὴν ἀγκάλιά μου κι' ἔτρεξα στὴν μητέρα μου. «Μητέρα, ἔχω μιὰ χῆνα ! ἔχω μιὰ χῆνα!»

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ξύπνησα. Εἶχα σφίξει τὰ χέρια μου, καὶ θαροῦσα πὼς κρατοῦσα πιά τὴ χῆνα.

Ἄμα είδα πὼς δὲν εἶχα τίποτε ἔβαλα τὶς φωνὲς καὶ τὰ κλάματα. «Τὴ χῆνα μου θέλω ! Ποῦ εἶναι ἡ χῆνά μου!»

— «Ποιὰ χῆνα, παιδί μου;» μὲ ρωτᾷ ἡ μητέρα μου.

— «Ἡ χῆνα ποῦ μοῦ χάρισε ὁ Μπαρμπαπέτρος !

Ὁχ, ὄχ, ! ποῦ εἶναι ἡ χῆνα μου ;»

— «Ἦταν ὄνειρο κόρη μου» εἶπε ἡ μητέρα. «Μὰ δὲ θέλω νὰ μοῦ πικραίνεσαι θὰ δώσω δυὸ παπιά στὸν Μπαρμπαπέτρο, νὰ μᾶς δώσῃ μιὰ μικρὴ χῆνα».

Πήγαμε τότε μὲ τὴ μητέρα στὸν Μπαρμπαπέτρο.

Ὁ Μπαρμπαπέτρος, ἅμα ἔμαθε γιατί πήγαμε, γέλασε μὲ τὴν καρδιά του καὶ εἶπε : «Γιατί νὰ μὴ μοῦ τὸ πῆς, μικροῦλα μου, τόσον καιρό :

Ἐτρεξε ὕστερα κι' ἔπιασε μιὰ χηνούλα ὁμορφῆ. «Εἶναι ἀπὸ τ' αὐγὰ τῆς μεγάλης ὁμορφῆς χήνας» εἶπε· «θὰ γίνῃ ἴδια ἡ μητέρα της. Τὴ χαρίζω στὴ Δαφνούλα, γιατί ἔρχεται καὶ μοῦ κρατᾷ συντροφιά».

— «Εὐχαριστῶ πολὺ, Μπαρμπαπέτρο μὰ πάρα πολὺ» εἶπα· καὶ ἀγκάλιασα καὶ φιλοῦσα τὴ χηνούλα.

* *

Τώρα ἔχομε πολλὲς χῆνες. Ὁ παππούς μου ἔχει μάθει ἓνα ποιηματάκι καὶ τὸ λέω κάθε μέρα στὶς χῆνες μας.

Μές στὴν αὐλή μου μὲ χαρὰ
ζευγαρωτὰ δυὸ χῆνες ζοῦνε·
Σταχτιά φοροῦνε τὰ φτερά,
καὶ κολυμπώντας στὰ νερά
βουτιές νὰ κάνουν συνηθοῦνε.
Μιὰ μέρα βλέπω . . . Τί καλά !
αὐγὰ μές στὴν αὐλή μου βοῆκα.
Ἦταν βασιὰ καὶ μακρουλά.
Πάω νὰ τ' ἀγγίξω λίγο, ἀλλὰ
θύμωσε ἡ χήνα, καὶ τ' ἀφῆκα.
Καὶ πάλι βλέπω μιὰ στιγμὴ
χηνόπουλα ἀπ' τ' αὐγὰ νὰ γίνουν.
Φοροῦνε χνοῦδι στὸ κορμί,
κι οἱ τεντωμένοι τους λαιμοὶ
χόρτο ὅλη μέρα καταπίνουν.

Το 1917 επιχειρείται μια σημαντική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση με κύριους φορείς τους πρωτεργάτες του Εκπαιδευτικού Ομίλου: το Γληνό, το Δελμούζο, τον Τριανταφυλλίδη. Η μεταρρύθμιση εισάγει για πρώτη φορά τη δημοτική γλώσσα στο δημοτικό σχολείο και αμέσως αρχίζουν να κυκλοφορούν τα νέα Αναγνωστικά, ορισμένα από τα οποία όπως *Τα ψηλά βουνά* ή *Το Αλφαβητάρι με τον ήλιο* έγιναν πασίγνωστα.

Δυστυχώς όμως αυτό το αναγεννητικό πνεύμα δεν κράτησε πολύ. Το Νοέμβριο του 1920 ο Βενιζέλος χάνει τις εκλογές και όλα σταματούν. Η νέα κυβέρνηση διορίζει αμέσως μια «Επιτροπεία», η οποία γνωματεύει (Φεβρουάριος 1921) ότι οι νόμοι της μεταρρύθμισης είναι άκυροι ως αντισυνταγματικοί, ότι οι υπεύθυνοι πρέπει να διωχθούν ποινικά, ότι τα νέα βιβλία πρέπει «να καώσι» και να εισαχθούν τα πιο κατάλληλα «εκ των εγκεκριμένων προ του 1917 βιβλίων».

Την ίδια χρονιά ο Δημήτρης Γληνός με το ψευδώνυμο Αντ. Γαβριήλ κυκλοφορεί αυτό το βιβλίο στο οποίο κρίνει τα παλιά αναγνωστικά συγκρίνοντάς τα με τα νέα. Ο τίτλος του βιβλίου είναι φράση από παλιό αναγνωστικό της Α' δημοτικού. Δύο κόσμοι, δύο νοοτροπίες, δύο κοινωνικές αντιλήψεις αντιπαρατίθενται. Ο Γληνός γράφει με κέφι, με σπάνια κοιτική διαύγεια, με σαρκασμό και με πόνο ψυχής.

Θα έλεγε κανείς ότι το βιβλίο αυτό επανεκδίδεται σήμερα ως ένα δυσεύρετο πια ντοκουμέντο που ανήκει στην ιστορία της εκπαίδευσης. Μακάρι να ήταν μόνο αυτό, αλλά δεν είναι. Το πρόβλημα του περιεχομένου και της γλώσσας των διδακτικών βιβλίων στην εκπαίδευση γενικά, με την καθαρεύουσα ή με τη δημοτική, είναι πρόβλημα υπαρκτό και μείζον. Από την άποψη αυτή το βιβλίο του Γληνού παραμένει επίκαιρο και «σημαίνει».

Μακέτα εξωφύλλου: Γιάννης Λεκκός με βάση την έκδοση του 1924

ISBN 960-205-321-6